

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів
України
від _____ 2024 р. № _____

НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ
контролю злякисних новоутворень на період до 2030 року

I. Опис проблем, які обумовили прийняття Національної стратегії, і
нормативно-правових актів, що діють у відповідній сфері

Проблемами, які потребують розв'язання, є низький рівень обізнаності населення та певної частини медичних працівників щодо профілактики захворювань, викликаних злякисними новоутвореннями (далі – онкозахворювання), висока поширеність поведінкових й біологічних факторів ризику неінфекційних захворювань, пізня діагностика, висока смертність та інвалідизація, спричинені онкозахворюваннями, недостатній доступ до своєчасної діагностики та якісного лікування пацієнтів, низький рівень якості життя пацієнтів онкологічного профілю.

Онкозахворювання є одними з найскладніших та найважливіших викликів для сфери охорони здоров'я України. Актуальність цього визначається постійним зростанням захворюваності населення на злякисні новоутворення, труднощами у ранній діагностиці, високою вартістю і складністю лікування.

Серед причин смертності онкозахворювання посідають в Україні друге місце (перше місце за серцево-судинними захворюваннями). Питання профілактики, діагностики, лікування онкозахворювань, надання паліативної і реабілітаційної допомоги перебувають у центрі складного комплексу соціально-економічних, медичних, психологічних і морально-етичних проблем, що виводить цю патологію за рамки суто медичної.

Одна з Цілей сталого розвитку ООН до 2030 року передбачає зменшення кількості передчасних смертей, спричинених неінфекційними захворюваннями, на третину, зокрема це стосується і онкозахворювань. Також завданням Національного плану заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 липня 2018 року № 530-р, є профілактика, раннє виявлення та лікування злякисних новоутворень.

Основними причинами зазначених проблем, що потребують вирішення протягом 2024 – 2030 років, є:

особливості онкологічних захворювань (тривалий прихований перебіг захворювання і маніфестування його нерідко на тих етапах, коли лікування високозатратне, але малоефективне), недостатня обізнаність лікарів та населення в цілому щодо симптомів злякисних новоутворень, що призводить до пізньої діагностики онкозахворювань;

потребує посилення державна політика стосовно превенції тих
никнення яких можна запобігти;

відсутня налагоджена система координації медичної допомоги пацієнтам із злоякісними новоутвореннями. Значна кількість пацієнтів отримують послуги з діагностики, лікування та подальшого спостереження у різних закладах охорони здоров'я, які не мають мультидисциплінарних груп спеціалістів або повноцінної здатності забезпечувати оптимальне лікування;

потребує вдосконалення система оцінки якості послуг з діагностики та лікування злоякісних новоутворень, що надаються у різних закладах охорони здоров'я, удосконалення системи отримання даних про ускладнення спеціального лікування онкопацієнтів, виживаність та якість життя пацієнтів, які його перенесли;

спостерігається дефіцит фахівців: лікарів, сестер медичних, які забезпечують надання медичних послуг пацієнтам з онкозахворюваннями, психологів, спеціалістів з паліативної допомоги, фахівців з реабілітації та адміністраторів медичних даних;

рівень професійної підготовки медичних працівників, які надають спеціалізовану медичну допомогу пацієнтам з онкозахворюваннями, не відповідає за тривалістю та змістом міжнародній практиці;

на практиці певній кількості пацієнтів з онкозахворюваннями не вдається уникнути витрат на медичну допомогу;

недостатньо розвинута система надання психологічної, реабілітаційної та паліативної допомоги пацієнтам з онкозахворюваннями;

більшість дітей з онкозахворюваннями, які тривалий час перебувають у закладах охорони здоров'я, не мають можливості перебувати у дружній для дитини атмосфері, продовжувати навчання під час тривалого перебування в закладі охорони здоров'я, отримувати інтегровану психологічну підтримку та послуги з активної, ігрової терапії, які здатні покращити якість життя дитини, знизити рівень страждань та стресу;

пандемія гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричинена коронавірусом SARS-CoV-2, та збройна агресія РФ проти України ускладнили доступ населення на тимчасово окупованих територіях та на територіях, наближених до зони бойових дій, до діагностики та лікування різних типів злоякісних новоутворень, що спричинило ріст занедбаних форм раку серед населення, відкладеного попиту на медичні послуги, а також до підвищення рівня смертності від онкозахворювань.

З метою ефективного розв'язання вищезазначених проблем реалізація Національної стратегії здійснюватиметься у координації з реалізацією Національного плану заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 липня 2018 року № 530-р, Стратегії розвитку медичної освіти в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2019 року № 95-р (Офіційний вісник України, 2019 р. № 21 ст. 734), Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 526-р (Офіційний вісник України, 2019 р. № 57 ст. 1983), Концепції розвитку електронної охорони здоров'я, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів

України від 28 грудня 2020 року № 1671-р, Стратегії людського розвитку, введеної в дію Указом Президента України від 02 червня 2021 року № 225/2021 «Про Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року» (Офіційний вісник України, 2021 р. № 45, ст. 2758) та відповідно до пункту 2 розпорядження Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2021 року № 1617-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії людського розвитку на 2021-2023 роки», Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 22 грудня 2023 року «Щодо профілактики, ранньої діагностики та лікування злоякісних новоутворень», введеного в дію Указом Президента України від 22 грудня 2023 року № 842, шляхом реалізації завдань та заходів зазначених стратегічних документів завдяки узгодженій діяльності представників міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, закладів охорони здоров'я, міжнародних і благодійних організацій та громадських об'єднань, пацієнтських організацій, відповідальних за реалізацію Національної стратегії контролю злоякісних новоутворень.

У даній сфері суспільних відносин діють такі акти:

Конституція України;

Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»;

Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення»;

Закон України «Про лікарські засоби».

II. Аналіз поточного стану справ, тенденції та обґрунтування щодо необхідності розв'язання виявлених проблем

У цій Національній стратегії термін «онкозахворювання» стосується злоякісних новоутворень відповідно до кодів C00 – C97 Міжнародного статистичного класифікатора хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я Десятого перегляду.

Пандемія гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричинена коронавірусом SARS-CoV-2, призвела до зниження усіх показників діяльності онкологічної служби, зокрема, за даними державного закладу «Центр медичної статистики МОЗ України» у 2020 році спостерігалось зниження показника захворюваності у порівнянні з 2015 роком на 16,1 %.

За даними Національного канцер-реєстру України у 2020 році спостерігалось зниження показника захворюваності у порівнянні з 2019 роком на 18,2 %.

У 2021 році показник захворюваності в Україні зріс порівняно з 2020 роком на 6,0%, проте був нижчим на 13,3% у порівнянні з 2019 роком.

У 2022 році на роботу як закладів охорони здоров'я, так і системи реєстрації раку вплинули повномасштабне вторгнення РФ на територію України. Впродовж 2022 року в Україні було зареєстровано на 26,8 тисяч (22,3%) менше виявлених захворювань на ЗН, ніж у 2021 році.

За даними державної установи «Центр громадського здоров'я МОЗ України» у 2022 році на обліку в онкологічних закладах системи МОЗ України на кінець звітного року перебувало 1 149 478 пацієнтів із злякисними новоутвореннями, вперше зареєстровано 95 843 хворих зі злякисними новоутвореннями.

За даними Національного канцер-реєстру України у 2021 році показник захворюваності складав 344,5 на 100 тис. населення, з них чоловіків 350,4 на 100 тис, жінок – 339,3 на 100 тисяч. Померло від злякисних новоутворень 53 009 хворих, в тому числі 29 534 чоловіків та 23 475 жінок. Зростання кількості онкозахворювань порівняно з даними 2020 року склало 6,1%.

У 2021 році злякисні новоутворення були діагностовані у 886 дітей, показник захворюваності на злякисні новоутворення дітей дорівнював 13,6 на 100 тисяч дитячого населення. Померло від злякисних новоутворень 174 хворі дитини (2,7 на 100 тисяч дитячого населення).

За даними Національного канцер-реєстру України у 2022 році зареєстровано нових випадків захворювання у чоловіків 45 426, у жінок 47 850, що на 22,3% менше, ніж у 2021 році, що обумовлено повномасштабним вторгненням РФ в Україну і тимчасовою окупацією частини територій.

У 2022 році через збройну агресію російської федерації та активні бойові дії на території України в окремих регіонах було ускладнено або частково переривалося як функціонування онкологічних центрів, так і отримання їхніми підрозділами – регіональними канцер-реєстрами – відомостей про онкологічних хворих, як вперше виявлених, так і тих, які вже перебували на обліку. Найбільша різниця між зареєстрованою у 2022 році кількістю захворювань на ЗН порівняно з уточненими даними 2021 року спостерігається у Запорізькій (-44,5%), Луганській (-89,0%), Миколаївській (-55,9%), Харківській (-82,1%), Херсонській (-54,5%) областях та у м. Київ (-30,9%) – у тих регіонах, де показники захворюваності зазвичай були серед найвищих в Україні.

Водночас зросла кількість захворювань, виявлених у чоловічого населення Волинської (на 6,2%) і Тернопільської (на 2,1%) областей, а також у жіночого населення Хмельницької області (на 2,4%).

За даними державної установи «Центр громадського здоров'я МОЗ України» питома вага злякисних новоутворень, виявлених на ранніх стадіях (тобто у I–II стадії) в Україні у 2022 році становила – 45,7 %, тобто має погіршення у порівнянні з 2018 роком, коли цей показник становив 51,2 %.

Питома вага хворих, у яких онкологічне захворювання було діагностовано у занедбаній стадії, (тобто III і IV стадія для візуальних локалізацій та IV стадія для всіх інших локалізацій) серед хворих з уперше встановленим діагнозом злякисних новоутворень в Україні у 2022 році становила – 27,1 %, що у порівнянні з 2018 роком, коли цей показник становив 21,1 %, є негативною тенденцією.

З числа первинних хворих 2021 року охоплено спеціальним лікуванням 72,3%, не прожили 1 року з часу виявлення онкозахворювання 20,0 % хворих.

Приблизно 60 % смертей від онкозахворювань серед чоловіків спричиняють злякисні новоутворення легені, передміхурової залози, шлунка,

колоректальні раки та рак підшлункової залози, серед жінок – рак грудної залози, колоректальні раки, злоякісні новоутворення шлунка, яєчника, шийки та тіла матки.

Серед дітей основними причинами смерті є лейкемії, злоякісні новоутворення головного мозку, кісток, м'яких тканин, заочеревинного простору та нирки – приблизно 80 % всіх випадків.

За даними Інституту метрики та оцінювання в системі охорони здоров'я при Вашингтонському університеті (IHME), в Україні перше місце за показником кількості років якісного життя, втрачених внаслідок настання непрацездатності та передчасної смерті в результаті захворювання (далі – DALY), займав рак легень, на другому місці був колоректальний рак, потім рак шлунку, грудної залози та підшлункової залози серед 30 онкологічних патологій для всіх вікових груп у 2019 році. Загалом показник онкозахворювань знаходився на другому місці серед 22 груп захворювань, для яких визначався DALY, із показником у 2,7 млн DALY у 2019 році для України.

Рівень онкологічної захворюваності та смертності серед дітей є невисоким в абсолютних цифрах – він обчислюється в сотнях тисяч у світовому масштабі. Водночас, якщо оцінювати тягар дитячого раку у втрачених роках життя (далі – YLL) та за показником DALY, він є значно більш суттєвим та рахується на мільйони. У 2017 році у світі дитячий рак був причиною 11,5 млн DALY, з них 97,3 відсотка – YLL. Дитячий рак посідає шосте місце за тягарем для світової економіки у вимірі DALY, поступаючись лише раку легень, печінки, шлунку, грудної залози та колоректальному раку.

За даними державної установи «Центр громадського здоров'я МОЗ України» у 2022 році спеціалізовану медичну допомогу пацієнтам з онкозахворюваннями в Україні надавали 1676 лікарів онкологів. Забезпеченість лікарями-онкологами на 10 тисяч населення в середньому по Україні становила 0,41 (0,4 у 2018 р.), у м. Києві – 0,99 (0,85 у 2018 р.); в областях: Миколаївській – 0,25 (0,22 у 2018 р.), Донецькій – 0,19 (0,23 у 2018 р.), Луганській – 0,27 (0,32 у 2018 р.).

III. Стратегічні цілі та показники їх досягнення

Розв'язання визначених проблем планується забезпечити шляхом реалізації таких цілей Національної стратегії:

1. Забезпечення ефективного функціонування спроможної мережі закладів охорони здоров'я, що забезпечують надання медичної допомоги пацієнтам з онкозахворюваннями, якісних медичних послуг з діагностики, комплексного лікування та реабілітації на основі мультидисциплінарного підходу;

актуалізація структурно-організаційної моделі системи надання медичної допомоги пацієнтам зі злоякісними новоутвореннями на рівні медичної допомоги, у тому числі із застосуванням телемедицини;

забезпечення розвитку провідного клінічного державного некомерційного підприємства Міністерства охорони здоров'я України з питань онкології, променевої діагностики, променевої терапії та ядерної медицини, створення на

його базі координаційного науково-практичного центру з питань інноваційних технологій діагностики, лікування та профілактики онкологічних захворювань;
визначення мережі міжрегіональних референс-центрів, які надають медичну допомогу дітям зі злоякісними новоутвореннями;

розвиток спеціалізованих закладів охорони здоров'я, що надають спеціалізовану медичну допомогу пацієнтам з онкологічними захворюваннями;

забезпечення населення якісними медичними послугами із діагностики та лікування онкологічних захворювань;

удосконалення клінічних маршрутів пацієнтів зі злоякісними новоутвореннями;

поступове розширення переліку медичних послуг, що надаватимуться в рамках програми державних гарантій медичного обслуговування населення пацієнтам із злоякісними новоутвореннями;

доведення рівня морфологічної та молекулярно-генетичної діагностики новоутворень до сучасних вимог;

підвищення якості життя пацієнтів, у тому числі дітей, з онкозахворюваннями під час лікування.

2. Запровадження багаторівневої системи заходів щодо профілактики злоякісних новоутворень з урахуванням наявної та оновленої інформації про розподіл та інтенсивність впливу чинників їх виникнення, у тому числі поведінкових факторів ризику; системного інформування населення щодо таких чинників ризику та популяризації здорового способу життя:

створення мережі лабораторій з дослідження всього спектра канцерогенних факторів відповідно до їх міжнародної класифікації;

забезпечення оцінки безпечності хімічних речовин, класифікації небезпечності хімічної продукції, заборони хімічних речовин, обмеження використання хімічних речовин, виведення з ринку особливо небезпечних хімічних речовин, що мають канцерогенний характер, відповідно до вимог Закону України «Про забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією»;

удосконалення системи показників питної води та питного водопостачання під час проведення державного моніторингу у сфері питної води та питного водопостачання;

модернізація технологічних процесів з метою мінімізації впливу канцерогенних факторів до рівня, який відповідає вимогам безпеки;

удосконалення виробничого контролю за вмістом хлорорганічних сполук у воді питній з поверхневих джерел водопостачання на підприємствах питного водопостачання для забезпечення дослідження безпечності та якості питної води відповідно до гігієнічних вимог за санітарно-токсикологічними показниками (органічними компонентами);

забезпечення ефективної реалізації державного контролю за показниками вмісту нікотину, монооксиду вуглецю та смоли, а також показників вмісту інших шкідливих для здоров'я людини речовин та інгредієнтів у тютюнових виробах;

реалізацію заходів, спрямованих на зменшення споживання алкогольних напоїв та напоїв з додаванням цукру, зокрема забезпечення підвищення рівня оподаткування акцизним податком алкогольних напоїв і запровадження акцизного податку на води, включаючи мінеральні та газовані, з додаванням цукру чи інших підсолоджувальних речовин;

перегляд переліку професійних захворювань;

підвищення обізнаності населення щодо профілактики злоякісних новоутворень шляхом проведення регулярних інформаційних кампаній, спрямованих на реалізацію комунікаційної стратегії.

3. Підвищення рівня раннього виявлення онкозахворювань за рахунок створення окремого завдання державної інформаційної політики з метою формування поміркованої онкологічної настороженості та заклику до профілактичних оглядів, а також введення пілотних програм раннього виявлення, в тому числі програм онкоскринінгу:

забезпечення розробки та поетапного впровадження програм ранньої діагностики визначених видів злоякісних новоутворень відповідно до науково обґрунтованих рекомендацій;

здійснення аналізу територіального та професійного розподілу чинників ризику виникнення злоякісних новоутворень з метою виявлення груп ризику для залучення таких категорій населення до програм обов'язкового скринінгу злоякісних новоутворень;

запровадження та реалізація місцевих програм для ранньої діагностики найбільш поширених серед населення злоякісних новоутворень, в тому числі програм онкоскринінгу.

4. Забезпечення надання пацієнтам з онкозахворюваннями медичних послуг з якісної та доступної паліативної, психологічної та реабілітаційної допомоги:

створення умов для реабілітації у сфері охорони здоров'я, психологічної, професійної та соціальної реабілітації пацієнтів з онкологічною патологією з метою підвищення рівня якості їх життя або забезпечення доступу до системи якісної паліативної допомоги;

реалізацію комплексу заходів щодо належного забезпечення населення паліативною допомогою.

5. Удосконалення функціонування державної централізованої системи збирання, обробки та аналізу спеціальної медичної статистичної інформації щодо захворюваності на злоякісні новоутворення, передбачивши заходи для посилення аналітичної складової такої інформації:

забезпечення своєчасного збору та аналізу повних і достовірних даних щодо онкоепідеміологічної ситуації в Україні та регіонах, оцінки результатів здійснення заходів контролю онкозахворювань;

забезпечення ведення в електронній системі охорони здоров'я даних щодо онкологічних захворювань для планування протиракових заходів, відстеження динаміки та оцінки результатів дій з контролю онкологічних захворювань.

6. Підвищення рівня професійної освіти медичних працівників та збереження кадрового потенціалу закладів охорони здоров'я, що надають спеціалізовану медичну допомогу хворим на онкологічні захворювання:

систематичне підвищення рівня професійної підготовки лікарів та інших медичних працівників закладів охорони здоров'я;

збереження кадрового потенціалу закладів охорони здоров'я.

7. Забезпечення розвитку фундаментальних та прикладних наукових досліджень з питань онкології на принципах доказової медицини та розвиток міжнародного партнерства з питань онкології.

8. Забезпечення міжвідомчої взаємодії міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, закладів охорони здоров'я, міжнародних і благодійних організацій та громадських об'єднань, пацієнтських організацій у сфері профілактики, діагностики, раннього виявлення та лікування онкологічних захворювань шляхом утворення Національної ради з онкології.

Показниками досягнення стратегічних цілей є:

- зниження смертності від онкозахворювань, особливо смертності на першому році лікування, не пов'язаної безпосередньо із прогресуванням онкологічного захворювання;

- доведення рівня загальної та безрецидивної тривалості життя пацієнтів з онкозахворюваннями до показників розвинених країн;

- щорічне збільшення виявлення онкологічних захворювань, діагностованих на ранніх стадіях, порівняно з попереднім роком;

- підвищення якості життя пацієнтів з онкозахворюваннями;

- щорічне зменшення фінансових збитків держави в цілому, та суб'єктів господарювання зокрема, внаслідок онкозахворювань, порівняно з попереднім роком;

- щорічний стандартизований аналітичний звіт у відкритому доступі, що ґрунтується на якісних даних щодо динаміки онкоепідеміологічної ситуації;

- визначення пріоритетів та забезпечення реалізації державної політики з питань протиракової боротьби, сприяння узгодженій міжвідомчій взаємодії міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, закладів охорони здоров'я, міжнародних і благодійних організацій та громадських об'єднань, пацієнтських організацій у сфері профілактики, діагностики, раннього виявлення та лікування онкологічних захворювань.

IV. Завдання, спрямовані на досягнення стратегічних цілей, етапи їх виконання та очікувані результати досягнення стратегічних цілей

1. Завдання, що спрямовані на досягнення стратегічної цілі 1 «Забезпечення ефективного функціонування спроможної мережі закладів охорони здоров'я, що забезпечують надання пацієнтам з онкозахворюваннями якісних медичних послуг з діагностики, комплексного лікування та реабілітації на основі мультидисциплінарного підходу»:

актуалізація структурно-організаційної моделі системи надання медичної допомоги пацієнтам зі злякисними новоутвореннями на рівні медичної допомоги, у тому числі із застосуванням телемедицини;

забезпечення розвитку провідного клінічного державного некомерційного підприємства Міністерства охорони здоров'я України з питань онкології, променевої діагностики, променевої терапії та ядерної медицини, створення на його базі координаційного науково-практичного центру з питань інноваційних технологій діагностики, лікування та профілактики онкологічних захворювань;

визначення та забезпечення розвитку мережі референтних центрів, які надають медичну допомогу дітям з онкозахворюваннями, з повноцінними педіатричними мультидисциплінарними командами, які мають бути доступні для дітей з усієї України та забезпечувати високу якість лікування;

розвиток спеціалізованих закладів охорони здоров'я, що надають спеціалізовану медичну допомогу пацієнтам з онкозахворюваннями, зміцнення матеріально-технічної бази;

забезпечення належної інформатизації державних та комунальних закладів охорони здоров'я, у яких надається медична допомога пацієнтам з онкозахворюваннями;

забезпечення внесення змін та доповнень до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 2 березня 2016 року № 285 (Офіційний вісник України, 2016 р. № 30 ст. 1184), у частині встановлення актуалізованих організаційних, кадрових і технологічних вимог до матеріально-технічної бази ліцензіата, обов'язкових для виконання під час провадження господарської діяльності з медичної практики, зокрема за спеціальностями «Дитяча онкологія», «Дитяча гематологія-онкологія», «Клінічна онкологія», «Онкогінекологія», «Онкоотоларингологія», «Онкохірургія», «Променева терапія», «Радіологія», «Радіонуклідна діагностика»;

забезпечення населення якісними медичними послугами із діагностики та лікування онкологічних захворювань;

оновлення медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги пацієнтам з онкозахворюваннями;

удосконалення клінічних маршрутів пацієнтів зі злякисними новоутвореннями;

максимальне охоплення спеціальним лікуванням пацієнтів зі злякисними новоутвореннями виключно на основі мультидисциплінарного підходу;

підвищення рівня поінформованості пацієнтів щодо переліку медичних послуг, які надаються закладом охорони здоров'я в межах програми медичних гарантій, а також щодо наявності лікарських засобів, матеріалів, медичних виробів, які пацієнт має право отримати безкоштовно;

поступове розширення переліку медичних послуг, що надаватимуться в рамках програми медичних гарантій пацієнтам зі злякисними новоутвореннями;

розвиток та приведення морфологічної та молекулярно-генетичної діагностики новоутворень у відповідність до сучасних вимог;

розвиток та матеріально-технічне забезпечення спеціалізованих закладів з урахуванням сучасних підходів до діагностики та лікування онкозахворювань, у тому числі дітей;

підвищення якості життя пацієнтів, у тому числі дітей, з онкозахворюваннями під час лікування;

забезпечення умов для спільного перебування дітей та батьків під час лікування або можливості для тимчасового проживання;

забезпечення доступу до здобування освіти дітям, які отримують лікування.

Очікуваними результатами досягнення стратегічної цілі є:

здійснено аналіз діяльності спроможної мережі закладів охорони здоров'я, що забезпечують надання медичної допомоги пацієнтам з онкозахворюваннями, у тому числі із застосуванням телемедицини та розроблено заходи щодо удосконалення структурно-організаційної моделі системи надання медичної допомоги пацієнтам зі злякисними новоутвореннями на відповідних територіях;

затверджено план розвитку провідного клінічного державного некомерційного підприємства Міністерства охорони здоров'я України з питань онкології, променевої діагностики, променевої терапії та ядерної медицини, створення на його базі координаційного науково-практичного центру з питань інноваційних технологій діагностики, лікування та профілактики онкологічних захворювань;

визначено та забезпечено функціонування мережі референтних центрів з повноцінними педіатричними мультидисциплінарними командами, що можуть забезпечити надання спеціалізованої медичної допомоги дітям з онкозахворюваннями відповідно до міжнародних та галузевих стандартів у сфері охорони здоров'я;

покращено матеріально-технічну базу спеціалізованих закладів, які надають медичну допомогу пацієнтам з онкологічними захворюваннями;

забезпечено належну інформатизації державних та комунальних закладів охорони здоров'я, у яких надається медична допомога пацієнтам з онкологічною патологією;

забезпечено населення якісними медичними послугами із діагностики та лікування онкологічних захворювань;

затверджено медико-технологічні документи зі стандартизації медичної допомоги пацієнтам зі злякисними новоутвореннями, положення про формування мультидисциплінарних команд, забезпечено надання високоякісної

персоналізованої онкологічної допомоги з урахуванням сучасної доказової бази, удосконалення клінічних маршрутів пацієнтів зі злякисними новоутвореннями;

підвищено рівень поінформованості пацієнтів щодо переліку медичних послуг, які надаються закладом охорони здоров'я в межах програми медичних гарантій, а також щодо наявності лікарських засобів, матеріалів, медичних виробів, які пацієнт має право отримати безкоштовно;

забезпечено поступове розширення переліку медичних послуг, що надаватимуться в рамках програми медичних гарантій пацієнтам зі злякисними новоутворення;

доведено рівень морфологічної та молекулярно-генетичної діагностики новоутворень до сучасних вимог;

здійснено заходи для максимального охоплення спеціальним лікуванням пацієнтів зі злякисними новоутвореннями на основі мультидисциплінарного підходу;

підвищено якість життя пацієнтів, у тому числі дітей, з онкозахворюваннями під час лікування.

Запланований строк досягнення цільових показників – 2024 – 2025 роки.

2. Завдання, що спрямовані на досягнення стратегічної цілі 2 «Запровадження багаторівневої системи заходів щодо профілактики злякисних новоутворень з урахуванням наявної та оновленої інформації про розподіл та інтенсивність впливу чинників їх виникнення, у тому числі поведінкових факторів ризику, системного інформування населення щодо таких чинників ризику та популяризації здорового способу життя»:

запровадження багаторівневої системи заходів щодо профілактики злякисних новоутворень з урахуванням наявної та оновленої інформації про розподіл та інтенсивність впливу чинників їх виникнення, у тому числі поведінкових факторів ризику;

розроблення та реалізація заходів стосовно зменшення впливу шкідливих факторів на розвиток онкологічних захворювань (створення мережі лабораторій з дослідження всього спектра канцерогенних факторів, державне регулювання та контроль за вмістом шкідливих для здоров'я людини речовин тощо), аналіз даних щодо наявності канцерогенних речовин в навколишньому середовищі;

удосконалення виробничого контролю за вмістом хлорорганічних сполук у воді питній з поверхневих джерел водопостачання на підприємствах питного водопостачання для забезпечення;

проведення оцінки безпечності хімічних речовин, класифікації небезпечності хімічної продукції;

встановлення заборони хімічних речовин, обмеження використання хімічних речовин, виведення з ринку особливо небезпечних хімічних речовин, що мають канцерогенний характер, відповідно до вимог Закону України «Про забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією»;

удосконалення системи показників питної води та питного водопостачання з урахуванням вимог Директиви 2020/2184 від 16 грудня 2020 р.;

впровадження комплексу заходів щодо зменшення впливу канцерогенних факторів на робочих місцях, захист працівників від шкідливих факторів, що можуть впливати на розвиток онкологічних захворювань, забезпечення проведення перегляду переліку професійних захворювань;

впровадження заходів з метою зменшення негативного впливу вживання тютюнових виробів, алкогольних напоїв;

зменшення негативного впливу техногенних канцерогенних факторів на населення України;

проведення специфічної вакцинації, спрямованої на запобігання злоякісних онкологічних захворювань;

підвищення рівня обізнаності населення щодо профілактики злоякісних новоутворень шляхом проведення регулярних інформаційних кампаній, спрямованих на реалізацію комунікаційної стратегії;

залучення закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу, до пропаганди здорового способу життя, профілактики онкозахворювань, забезпечення безперервності надання медичної допомоги онкологічним пацієнтам.

Очікуваними результатами досягнення стратегічної цілі є:

запроваджено багаторівневу систему заходів щодо профілактики злоякісних новоутворень, розроблено та реалізовано заходи стосовно зменшення впливу шкідливих факторів на розвиток онкологічних захворювань;

встановлено заборони хімічних речовин, обмежено використання хімічних речовин, виведено з ринку особливо небезпечні хімічні речовини, що мають канцерогенний характер;

удосконалено системи показників питної води та питного водопостачання;

впроваджено заходи з метою зменшення негативного впливу вживання тютюнових виробів, алкогольних напоїв, зменшено рівень споживання населенням продуктів та виробів, що містять шкідливі для здоров'я людини речовини;

зменшено негативний вплив техногенних канцерогенних факторів на населення України;

підвищено рівень вакцинації проти вірусу папіломи людини;

підвищено рівень обізнаності населення щодо профілактики злоякісних новоутворень шляхом проведення регулярних інформаційних кампаній, спрямованих на реалізацію комунікаційної стратегії.

Запланований строк досягнення цільових показників протягом 2024 – 2030 років.

3. Завдання, що спрямовані на досягнення стратегічної цілі 3 «Підвищення рівня раннього виявлення онкозахворювань за рахунок створення окремого завдання державної інформаційної політики з метою формування поміркованої онкологічної настороженості та заклику до профоглядів, а також введення пілотних програм раннього виявлення, в тому числі програм онкоскринінгу»:

розробка та поетапне впровадження програм ранньої діагностики визначених видів злоякісних новоутворень відповідно до науково обґрунтованих рекомендацій;

здійснення аналізу територіального та професійного розподілу чинників ризику (в тому числі зумовлених воєнними чинниками (воєнне забруднення, фізичні та психічні травми, надмірні навантаження тощо), виникнення злоякісних новоутворень з метою виявлення груп ризику для залучення таких категорій населення до програм обов'язкового раннього виявлення злоякісних новоутворень за визначеними нозологіями, в тому числі до програм онкоскринінгу;

розроблення та затвердження порядку ранньої діагностики злоякісних новоутворень, в тому числі онкоскринінгу, моніторингу стану здоров'я пацієнтів з груп ризику та з передпухлинною патологією;

запровадження та реалізація місцевих програм для ранньої діагностики найбільш поширених серед населення злоякісних новоутворень, в тому числі програм онкоскринінгу;

розроблення та затвердження порядку впровадження популяційних програм раннього виявлення злоякісних новоутворень;

здійснення комплексу заходів щодо інформування (нагадування) населення про необхідність проходження програм раннього виявлення злоякісних новоутворень та самообстеження;

розроблення та запровадження стимулів для роботодавців, працівники яких мають регулярно проходити медичні обстеження, для проходження працівниками таких обстежень, у тому числі програм раннього виявлення злоякісних новоутворень.

Очікуваними результатами досягнення стратегічної цілі є:

впроваджено обов'язкові програми раннього виявлення, в тому числі онкоскринінгу, за визначеними нозологіями;

збільшено випадки самозвернень для ранньої діагностики, збільшено кількість виконаних відповідних діагностичних тестів ранньої діагностики при самозверненні;

підвищено частку випадків онкозахворювань, діагностованих на ранніх стадіях у дітей та дорослих;

запроваджено інформування (нагадування) населення про необхідність проходження програм раннього виявлення злоякісних новоутворень та самообстеження;

запроваджено стимули для роботодавців, працівники яких мають регулярно проходити медичні обстеження, для проходження працівниками таких обстежень, у тому числі програм раннього виявлення злоякісних новоутворень.

Запланований строк досягнення цільових показників протягом 2024 – 2030 років.

4. Завдання, що спрямовані на досягнення стратегічної цілі 4 «Забезпечення надання пацієнтам онкологічного профілю медичних послуг з якісної та доступної паліативної, психологічної та реабілітаційної допомоги»:

створення умов для розвитку та забезпечення реабілітації у сфері охорони здоров'я, психологічної, професійної та соціальної реабілітації пацієнтів з онкологічною патологією з метою підвищення рівня якості їх життя або забезпечення доступу до системи якісної паліативної допомоги;

реалізація комплексу заходів щодо належного забезпечення населення паліативною допомогою, забезпечення своєчасного доступу пацієнтів до паліативної допомоги у стаціонарних умовах або за місцем перебування пацієнта із залученням мультидисциплінарної команди.

Очікуваними результатами досягнення стратегічної цілі є:

підвищено рівень якості життя пацієнтів онкологічного профілю;

закуплено послуги з реабілітаційної допомоги у надавачів медичних послуг;

забезпечено розбудову регіональних мереж паліативної допомоги пацієнтам з інкурабельними захворюваннями (у тому числі злюкисними новоутвореннями);

забезпечено пацієнтів з онкозахворюваннями та їхні родини інформаційною та психологічною підтримкою, шляхом розробки інформаційних матеріалів.

Запланований строк досягнення цільових показників протягом 2024 – 2025 років.

5. Завдання, що спрямовані на досягнення стратегічної цілі 5 «Удосконалення функціонування державної централізованої системи збирання, обробки та аналізу спеціальної медичної статистичної інформації щодо захворюваності на злюкисні новоутворення, передбачивши заходи для посилення аналітичної складової такої інформації»:

забезпечення своєчасного збору та аналізу повних і достовірних даних щодо онкоепідеміологічної ситуації в Україні та регіонах, оцінкою результатів здійснення заходів контролю онкозахворювань;

забезпечення внесення даних до електронної системи охорони здоров'я щодо онкологічних захворювань для планування протиракових заходів, відстеження динаміки та оцінки результатів дій з контролю онкологічних захворювань, зокрема з використанням міжнародних довідників і класифікаторів;

підготовка аналітичного звіту.

Очікуваними результатами досягнення стратегічної цілі є:

забезпечено своєчасний збір та аналіз повних і достовірних даних щодо онкоепідеміологічної ситуації в Україні та регіонах, проведено оцінку результатів здійснення заходів контролю онкозахворювань;

забезпечено внесення даних до електронної системи охорони здоров'я щодо онкологічних захворювань для планування протиракових заходів, відстеження динаміки та оцінки результатів дій з контролю онкологічних захворювань, зокрема з використанням міжнародних довідників і класифікаторів;

підготовлено аналітичний звіт щодо онкологічних захворювань для планування заходів, відстеження динаміки та оцінки результатів дій стратегії з контролю онкологічних захворювань.

Запланований строк досягнення цільових показників протягом 2024 – 2025 років.

6. Завдання, що спрямовані на досягнення стратегічної цілі 6 «Підвищення рівня професійної освіти медичних працівників та збереження кадрового потенціалу закладів охорони здоров'я, що надають спеціалізовану медичну допомогу пацієнтам з онкологічними захворюваннями»:

систематичне підвищення рівня професійної підготовки лікарів та інших медичних працівників закладів охорони здоров'я, у тому числі комунальних (державних) некомерційних підприємств, що надають медичну допомогу пацієнтам з онкологічними захворюваннями, з питань сучасних підходів до діагностики та лікування онкологічних захворювань;

запровадження програм навчання лікарів-спеціалістів, які, зокрема, надають первинну, спеціалізовану та екстрену медичну допомогу пацієнтам з метою вироблення високого рівня онкологічної настороженості медичних працівників під час надання медичної допомоги, ефективної профілактики та ранньої діагностики злоякісних новоутворень;

удосконалення програм навчання для лікарів за спеціальністю «Клінічна онкологія»;

введення резидентури в закладах вищої (післядипломної) освіти у сфері охорони здоров'я із лікарських спеціальностей «Дитяча гематологія-онкологія», «Клінічна онкологія», «Онкогінекологія», «Онкоотоларингологія», «Онкохірургія», «Променева терапія», «Радіологія», «Радіонуклідна діагностика»;

впровадження комплексу заходів стосовно підготовки сестер медичних/ братів медичних для роботи з пацієнтами онкологічного профілю відповідно до сучасних практик доказової медицини;

впровадження комплексу заходів стосовно підготовки професіоналів з медичної фізики та інженерів біомедичних для роботи з сучасним обладнанням, яке використовується для надання онкологічної допомоги;

запровадження та реалізація програм місцевих стимулів для збереження у комунальних закладах охорони здоров'я висококваліфікованих медичних працівників за спеціальностями «Клінічна онкологія», «Онкогінекологія», «Онкоотоларингологія», «Онкохірургія», «Променева терапія», «Радіологія», «Радіонуклідна діагностика» тощо.

Очікуваними результатами досягнення стратегічної цілі є:

забезпечено підготовку лікарів-спеціалістів, які, зокрема, надають первинну, спеціалізовану та екстрену медичну допомогу пацієнтам з метою вироблення високого рівня онкологічної настороженості медичних працівників під час надання медичної допомоги, ефективної профілактики та ранньої діагностики злоякісних новоутворень;

забезпечено високий рівень підготовки та надання медичної допомоги лікарями за спеціальностями: гематолог-онколог дитячий, гінеколог-онколог, онколог, хірург-онколог, гематолог, патологоанатом, радіолог, лікар з променевої терапії, клінічний психолог, відповідно до сучасних міжнародних стандартів;

підвищено рівень якості надання медичних послуг пацієнтам сестрами медичними/братами медичними, у тому числі молодшими;

забезпечено введення резидентури в закладах вищої (післядипломної) освіти у сфері охорони здоров'я із лікарських спеціальностей «Дитяча гематологія-онкологія», «Клінічна онкологія», «Онкогінекологія», «Онкоотоларингологія», «Онкохірургія», «Променева терапія», «Радіологія», «Радіонуклідна діагностика»;

впроваджено комплекс заходів стосовно підготовки професіоналів з медичної фізики та інженерів біомедичних для роботи з сучасним обладнанням, яке використовується для надання онкологічної допомоги;

запроваджено програми місцевих стимулів для збереження у комунальних закладах охорони здоров'я висококваліфікованих медичних працівників за спеціальностями «Клінічна онкологія», «Онкогінекологія», «Онкоотоларингологія», «Онкохірургія», «Променева терапія», «Радіологія», «Радіонуклідна діагностика» тощо.

Запланований строк досягнення цільових показників протягом 2024 – 2030 років.

7. Завдання, що спрямовані на досягнення стратегічної цілі 7 «Забезпечення розвитку вітчизняних фундаментальних та прикладних наукових досліджень з питань онкології на принципах доказової медицини та розвиток міжнародного партнерства з питань онкології»:

забезпечення проведення досліджень з метою розроблення сучасних методів організації онкологічної допомоги, визначення пріоритетів під час здійснення протиракових заходів на всіх етапах надання медичної допомоги у зв'язку з онкологічним захворюванням, провідній науковій установі – державному некомерційному підприємству «Національний інститут раку» забезпечити наукове супроводження розвитку системи онкологічної служби;

оновлення порядку проведення клінічних досліджень з метою приведення їх у відповідність до міжнародних стандартів;

розроблення та впровадження Порядку збору, зберігання, використання та отримання біологічних зразків людини з дослідницькою метою;

створення передумов для розвитку академічних біобанків в Україні для стимуляції розвитку дослідницької інфраструктури;

посилення міжнародного співробітництва у сфері боротьби з раком із широким залученням до нього провідних міжнародних експертів у сфері онкології для вивчення світового досвіду та обміну досвідом з питань протиракової боротьби, сприяти участі вітчизняних науковців і практичних лікарів у відповідних міжнародних проектах у цій сфері.

Очікуваними результатами досягнення стратегічної цілі є:

проведено дослідження з метою розроблення сучасних методів організації онкологічної допомоги, визначено пріоритети під час здійснення протиракових заходів на всіх етапах надання медичної допомоги у зв'язку з онкологічним захворюванням в рамках науково-дослідних робіт, які виконуються за рахунок коштів державного бюджету;

оновлено порядок проведення клінічних досліджень з метою приведення їх у відповідність до міжнародних стандартів;

розроблено та впроваджено Порядок збору, зберігання, використання та отримання біологічних зразків людини з дослідницькою метою;

створено Український вузол BVMRI-ERIC (Biobanking and BioMolecular Resources Research Infrastructure; European Research Infrastructure Consortium);

здійснена реалізація спільних наукових проєктів зі Всесвітньою організацією охорони здоров'я, Міжнародним агентством з атомної енергії, Міжнародним товариством дитячої онкології, Міжнародним союзом по боротьбі з онкологічними захворюваннями, іншими міжнародними ініціативами.

Запланований строк досягнення цільових показників протягом 2024 – 2030 років.

8. Завдання, що спрямовані на досягнення стратегічної цілі 8 «Забезпечення міжвідомчої взаємодії міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, закладів охорони здоров'я, міжнародних і благодійних організацій та громадських об'єднань, пацієнтських організацій у сфері профілактики, діагностики, раннього виявлення та лікування онкологічних захворювань шляхом утворення Національної ради з онкології»:

забезпечення підготовки пропозицій щодо визначення пріоритетів та реалізації державної політики з питань протиракової боротьби,

сприяння розширенню міжнародного співробітництва та партнерства з питань протиракової боротьби та в питаннях повоєнної відбудови української онкологічної мережі.

Очікуваними результатами досягнення стратегічної цілі є:

утворено Національну раду з онкології;

забезпечено міжвідомчу взаємодію міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, закладів охорони здоров'я, міжнародних і благодійних організацій та громадських об'єднань у сфері профілактики, діагностики, раннього виявлення та лікування онкологічних захворювань;

забезпечено підготовку пропозицій щодо визначення пріоритетів та реалізації державної політики з питань протиракової боротьби,

забезпечено розширене міжнародне співробітництво та партнерство з питань протиракової боротьби та в питаннях повоєнної відбудови української онкологічної мережі.

Запланований строк досягнення цільових показників протягом 2024 – 2030 років.

V. Порядок проведення моніторингу, оцінки результатів Національної стратегії та звітування

Реалізація Національної стратегії передбачається протягом 2024 – 2030 років та забезпечується в межах компетенції спільними зусиллями заінтересованих центральних органів виконавчої влади, державних установ та організацій, органів місцевого самоврядування та громадянськості, реалізується трьома етапами: перший етап – 2024 – 2025 роки, другий етап – 2026 – 2028 роки, третій етап – 2029 – 2030 роки.

МОЗ є відповідальним за впровадження Національної стратегії, проведення моніторингу і оцінки стану її реалізації.

Міністерства, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, державні установи та державні підприємства подають щороку до 1 березня МОЗ інформацію про стан виконання відповідного Плану дій щодо виконання Національної стратегії.

МОЗ аналізує та узагальнює подану міністерствами, іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади, державними установами та державними підприємствами інформацію про виконання відповідного Плану дій щодо виконання Національної стратегії, яку подає щороку до 1 квітня, починаючи з 2025 року, Кабінетові Міністрів України та оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті.

Результати моніторингу враховуються під час розроблення заходів щодо реалізації визначених Національною стратегією шляхів досягнення стратегічних цілей.

Узагальнена оцінка результативності Національної стратегії проводиться протягом шести місяців після завершення строку її дії та подається на розгляд Кабінету Міністрів України.

Прогрес у досягненні запланованих результатів визначатиметься за такими індикаторами:

Індикатори	Суб'єкти, відповідальні за подання даних	Базове значення	2023 рік	2024 рік	2025 рік
Частка випадків онкозахворювань, діагностованих на ранніх стадіях (I – II) %	ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України»	45,7 (2022 рік)	45,7	45,7	Збільшення щороку на 1 відсоток
Смертність від злочи́сних новоутворень серед населення України, на 100 тисяч населення	Державна служба статистики України	193,1 (2021 рік)	193,1	193,1	Зменшення щороку на 2 відсотки
Летальність до одного року з часу встановлення	ДУ «Центр громадського	21,8	21,8	21,8	Зменшення щороку на

діагнозу злоякісного новоутворення серед пацієнтів дорослого віку (%)	здоров'я МОЗ України»	(2022 рік)			0,5 відсотка
Летальність до одного року з часу встановлення діагнозу злоякісного новоутворення серед пацієнтів дитячого віку (діти 0-17 років) (%)	ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України»	1,0 (2022 рік)	1,0	1,0	Зменшення щороку на 0,5 відсотка
Питома вага пацієнтів з онкозахворюваннями, які перебували на обліку 5 і більше років з моменту встановлення діагнозу (%)	ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України»	67,2 (2022 рік)	67,2	67,2	Збільшення щороку на 0,5 відсотка
